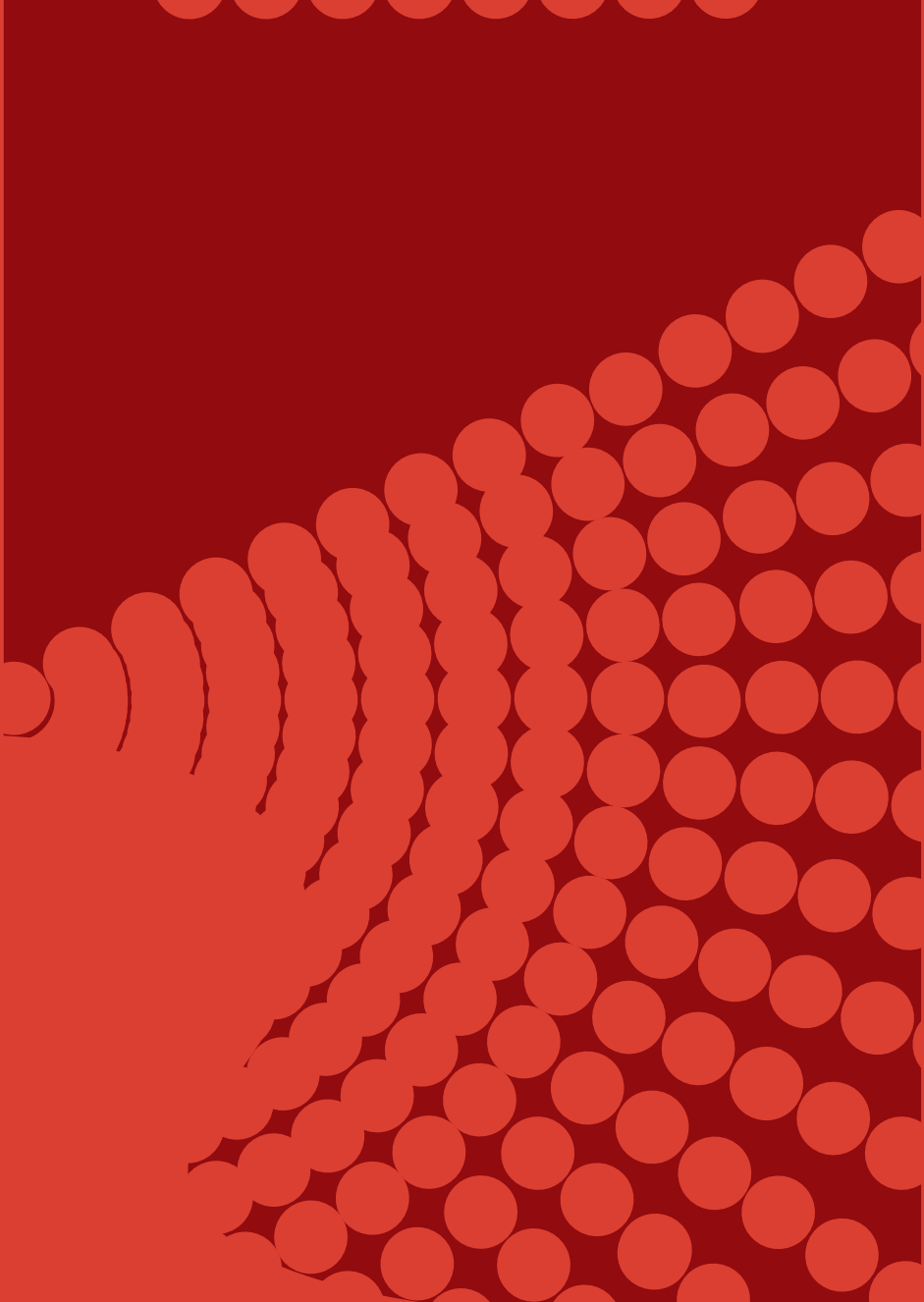

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 1/2017

ΠΗΓΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥΣ

Ελένη Ντρενογιάννη
Επίκουρη Καθηγήτρια
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.

Μάγδα Βασιλειάδου
Εκπαιδευτικός
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Ευαγγελία Δαούλα
ΠΜΣ – Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Α.Π.Θ.

Ιωάννα-Νικολέττα Δημουλά
ΠΜΣ – Π.Τ.Δ.Ε.
Α.Π.Θ.

Σταυρούλα Λίλια
ΠΜΣ – Π.Τ.Δ.Ε.
Α.Π.Θ.

Ευαγγελία Μπουγατζέλη
ΕΔΙΠ – Π.Τ.Δ.Ε.
Α.Π.Θ.

Abstract

Information behavior constitutes a very complex and multifaceted process that has attracted the interest of many and different researchers and has been investigated through a multidisciplinary perspective. Within this context, this study aims at exploring the information-seeking sources that postgraduate students use for academic purposes, as well as the factors that influence such a selection. Data were collected through semi-structured interviews with eight postgraduate students. The findings reveal that both master and doctoral students begin their research on the internet. They prefer to access information sources remotely through their personal computer, on a weekly basis and in their personal space. Even though students at different levels of study and from different disciplines access different types of resources, Google and Google Scholar are reported as either the primary or the secondary information – seeking sources. Convenience, users' prior knowledge, awareness and unique disciplinary needs appear to be important factors, influencing students' demonstrated information-seeking behavior.

Λέξεις κλειδιά

Πληροφοριακή συμπεριφορά, πηγές πληροφόρησης, μηχανές αναζήτησης πληροφοριών, μεταπτυχιακοί φοιτητές.

0. Εισαγωγή

Η ανθρώπινη συμπεριφορά κατά την αναζήτηση και επεξεργασία πληροφοριών είναι σύνθετη και η διερεύνησή της συνιστά ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον ερευνητικό πεδίο με πολλαπλές διεπιστημονικές διαστάσεις. Η αλματώδης ανάπτυξη νέων

συστημάτων διαχείρισης πληροφοριών, οι εξελίξεις στον χώρο της εξόρυξης δεδομένων, η δημιουργία πιο αξιόπιστων και ευφυέστερων μηχανών αναζήτησης αποτελούν μερικές μόνο από τις τεχνολογικές προεκτάσεις στις οποίες τα πορίσματα μελετών για την συμπεριφορά αναζήτησης και επεξεργασίας πληροφοριών βρίσκουν πεδίο εφαρμογής. Κατ' αναλογία και ως αποτέλεσμα της διαμεσολάβησης ενός ραγδαία μεταβαλλόμενου τεχνολογικού περιβάλλοντος, σημαντικοί τομείς της οικονομίας, της υγείας, της εκπαίδευσης, της έρευνας και της κοινωνικής ζωής από την μια συνεισφέρουν στο πεδίο διερεύνησης της πληροφοριακής συμπεριφοράς (πχ. ερευνώντας τη συμπεριφορά συγκεκριμένων κοινωνικών και επαγγελματικών ομάδων του πληθυσμού) και από την άλλη αξιοποιούν τα πορίσματά του (πχ. χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα ερευνών για να αναπτύξουν εκπαιδευτικό υλικό και δραστηριότητες πληροφοριακού γραμματισμού για μαθητές δημοτικού σχολείου). Στο πλαίσιο αυτό, και με γνώμονα τη σημαντικότητα και επικαιρότητα της διερεύνησης της πληροφοριακής συμπεριφοράς, η παρούσα ερευνητική εργασία εστιάζει στη μελέτη των πρακτικών αναζήτησης μεταπτυχιακών φοιτητών και υποψήφιων διδασκτόρων, αποδίδοντας έμφαση στις επιλογές πηγών αναζήτησης πληροφοριών και στους παράγοντες εκείνους που ενδέχεται να επηρεάζουν αυτές τις επιλογές.

1. Επισκόπηση βιβλιογραφίας

Η βιβλιογραφία και η ερευνητική παραγωγή που σχετίζεται με τη μελέτη της πληροφοριακής συμπεριφοράς είναι πλούσια, αλλά ταυτόχρονα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και αποσπασματική, χαοτική ή κατακερματισμένη, καθώς καταγράφονται δυσκολίες στη συγκρότηση μιας ενιαίας, συνεκτικής και συγκροτημένης γνωσιακής βάσης (Rowley and Urquhart, 2007, Brindesi *et al*, 2013). Πολλά και διαφορετικά είναι τα μοντέλα που έχουν κατά καιρούς αναπτυχθεί και τα οποία επιχειρούν να θεωρητικοποιήσουν και να αναλύσουν τα στάδια, το πλαίσιο και τους παράγοντες που συμμετέχουν, συµμεταβάλλουν και αλληλο-διαμορφώνουν τις σύνθετες διαδικασίες αναζήτησης, επεξεργασίας και επικοινωνίας πληροφοριών (Wilson and Walsh, 1996, Wilson, 1997; 1999, Robson and Robinson, 2013). Παρ' όλα αυτά, το πλαίσιο και οι ιδιαίτερες ερευνητικές συνθήκες κάτω από τις οποίες αναπτύχθηκαν πολλά από τα μοντέλα αυτά παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις, καθιστώντας εξαιρετικά δύσκολη την εφαρμογή ή την αξιοποίησή τους σε νέα πλαίσια, άλλους πληθυσμούς, ή/και σε άλλες συνθήκες. Τα προβλήματα αξιοπιστίας και εγκυρότητας των καταγεγραμμένων μοντέλων για την πληροφοριακή συμπεριφορά εμφανίζονται και από το γεγονός ότι σπάνια αξιοποιούνται από τους ερευνητές στο πεδίο, ως αφετηρίες για τη θεωρητική θεμελίωση και τη μεθοδολογική συγκρότηση των εμπειρικών τους μελετών (Rowley and Urquhart, 2007, Catalano, 2013). Ως συνέπεια, η κύρια ερευνητική παραγωγή περί πληροφοριακής συμπεριφοράς προέρχεται από πολλούς μεμονωμένους ερευνητές, διαφοροποιημένης επιστημονικής προέλευσης, οι οποίοι εκκινώντας από

-άλλοτε συγγενείς και άλλοτε ετερόκλητες- αφετηρίες σκέψης και δράσης μελετούν ποικίλα στοιχεία ή διαστάσεις της πληροφοριακής συμπεριφοράς εστιάζοντας σε διαφορετικούς κάθε φορά πληθυσμούς ή ομάδες πολιτών και σπουδαστών. Τα δε αποτελέσματα των περισσότερων θεωρητικών και ερευνητικών επισκοπήσεων φαίνεται να σχηματοποιούν ένα ποικιλόχρωμο και πολύ-επίπεδο μωσαϊκό συμπεριφορών (Weiler, 2005, Rowley and Urquhart, 2007) και να αναδεικνύουν τόσο τη μοναδικότητα ή την ιδιαιτερότητα των πληροφοριακών στρατηγικών που αξιοποιούν κοινωνικές και επαγγελματικές ομάδες με διαφορετικά χαρακτηριστικά, όσο και την ποικιλία των παραγόντων που επιδρούν στις αποφάσεις, τις προτιμήσεις και τις επιλογές τους.

Στην ερευνητική βιβλιογραφία που σχετίζεται με το θέμα και τον πληθυσμό της παρούσας εργασίας οι μεταπτυχιακοί και οι διδακτορικοί φοιτητές δεν θεωρούνται ενιαία ομάδα χρηστών. Αντιμετωπίζονται ως ομάδα, η οποία συνίσταται από επιμέρους υπο-ομάδες εντασσόμενες σε διαφορετικό στάδιο η καθεμία (Barrett, 2005). Κατά συνέπεια, φοιτητές σε διαφορετικό επίπεδο ή στάδιο σπουδών φαίνεται να έχουν διαφορετικά μοτίβα αναζήτησης πληροφοριών. Έτσι οι στρατηγικές πολλών νέων μεταπτυχιακών φοιτητών μπορεί να μοιάζουν με αυτές των προπτυχιακών και να περιορίζονται στην αξιοποίηση της πιο εύκολης και βολικής λύσης, η οποία συνήθως συνίσταται στη χρήση μιας γενικού ενδιαφέροντος μηχανής αναζήτησης και στην απλή αναζήτηση με μία λέξη-κλειδί (Valentine, 1993, Divalco and Gottlieb, 2002, Becker, 2003, Drabenstott, 2003, Prabha *et al*, 2006). Αντίθετα, τα μοτίβα αναζήτησης ωριμότερων μεταπτυχιακών φοιτητών μπορεί να εστιάζουν στην αξιοποίηση ιδιουσυγκρασιακών πρακτικών, όπως η αλυσιδωτή διασύνδεση παραπομπών (citation chaining or citation chasing), ενώ οι επιλογές των υποψήφιων διδακτόρων να επικεντρώνονται στην χρήση εξειδικευμένων ερευνητικών βάσεων δεδομένων (Barrett, 2005, Earp, 2008, Vezzosi, 2009, Catalano, 2013). Σε κάθε περίπτωση, οι συμπεριφορές των εκάστοτε υπο-ομάδων παρουσιάζουν διαφορές, οι οποίες συσχετίζονται μεν με το στάδιο σπουδών που διανύουν και το οποίο ως ένα βαθμό ανακλά τις διαφοροποιημένες πληροφοριακές τους ανάγκες αλλά όχι μόνο με αυτό. Επιπρόσθετες διαμεσολαβητικές παράμετροι επισημαίνονται στην ερευνητική βιβλιογραφία, οι οποίες επιδρούν και επηρεάζουν τις τελικές επιλογές και πρακτικές αναζήτησης των σπουδαστών.

Ο τομέας σπουδών, για παράδειγμα, έχει επανειλημμένα θεωρηθεί ένας σημαντικός και αποφασιστικός παράγοντας (Whitmire, 2002, Barrett, 2005, Sadler and Given, 2007, Catalano, 2013). Αν και τα αποτελέσματα σχετικών ερευνών εμπεριέχουν αντιφάσεις (Saiti and Prokopiadou, 2008, Korobili *et al*, 2011a) και δεν βοηθούν στη διαμόρφωση μιας ενιαίας αντίληψης για τον τρόπο και τη φύση της επίδρασης του τομέα σπουδών στα μοτίβα αναζήτησης των φοιτητών, από την άλλη εντοπίζονται συστηματικά διαφορές. Οι πρακτικές αναζήτησης φοιτητών που προέρχονται από κοινωνικές, ανθρωπιστικές, θετικές και τεχνολογικές επιστήμες διαφέρουν μεταξύ

τους. Οι διαφορές που συχνά επισημαίνονται δεν έχουν σαφή και συνεπή προσανατολισμό και αυτό πιθανόν οφείλεται στην ειδική θεματολογία του μεταπτυχιακού ή του διδακτορικού προγράμματος των φοιτητών (Vezzosi, 2009), σε μεθοδολογικά ζητήματα των διενεργούμενων ερευνών ή στην επιρροή άλλων ενδιάμεσων μεταβλητών που ενδέχεται να αλληλεπιδρούν με τον τομέα σπουδών. Ένας τέτοιος παράγοντας, που θεωρείται εν γένει σημαντικός και αποφασιστικός στην επιλογή πρακτικών αναζήτησης, σχετίζεται με την προηγούμενη εμπειρία και την προγενέστερη γνώση και εξοικείωση των φοιτητών με τη διαδικασία και τις τεχνικές αναζήτησης έντυπων και ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης. Η έρευνα των Korobili *et al* (2011b) κατέδειξε στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της παρακολούθησης ενός εκπαιδευτικού προγράμματος βιβλιοθήκης και των πρακτικών αναζήτησης πληροφοριών μεταπτυχιακών φοιτητών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Σε παρόμοια κατεύθυνση προσανατολίζονται και τα αποτελέσματα άλλων μελετών (Saiti and Prokopiadou, 2008, Hoffmann *et al*, 2008, Williamson *et al*, 2008, Chen, 2009, Korobili *et al*, 2011a, Khosrowjerdi and Iranshahi, 2011), που επισημαίνουν πως η γνωριμία με το εύρος και την ποικιλία των διαθέσιμων έντυπων και ψηφιακών πηγών πληροφόρησης, η εξοικείωση με τα συστήματα αναζήτησης διαφόρων ερευνητικών και πληροφοριακών βάσεων δεδομένων και το επίπεδο ικανοτήτων αναζήτησης, διαχείρισης και επεξεργασίας πληροφοριών του εκάστοτε χρήστη αποτελούν κρίσιμες μεταβλητές που επηρεάζουν τις στρατηγικές αναζήτησης που θα αξιοποιήσει. Επιπρόσθετα, η εξοικείωση των χρηστών με συγκεκριμένες πηγές σε συνδυασμό με την ευχρηστία και την φυσική εγγύτητα στην πρόσβαση, κατανοούνται ως οι τρεις κεντρικές συνιστώσες της 'βολικότητας' ή 'εξυπηρετικότητας' (convenience), μίας παραμέτρου που φαίνεται να διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στις επιλογές των φοιτητών (Connaway *et al*, 2011). Η 'εξυπηρετικότητα' μαζί με τον χρόνο (Savolainen, 2006) φαίνεται να λειτουργούν περιοριστικά και να οδηγούν τους χρήστες στην αξιοποίηση πηγών που θεωρούν εύκολες στην πρόσβαση και τη χρήση, ανεξαρτήτως της ποιότητας ή της πληρότητάς τους (Young & Seggern, 2001, Prabha *et al*, 2007). Ως συνέπεια, οι χρήστες τις περισσότερες φορές θεωρούν ότι η αναζήτηση στον Παγκόσμιο Ιστό είναι γρήγορη και εύκολη, παρέχει άμεση πρόσβαση στην πληροφορία και τους προσφέρει αυτό που αναζητούν (Bawden and Vilar, 2006, Griffiths and King, 2008, Connaway *et al*, 2011). Έτσι οι πηγές του διαδικτύου επιλέγονται συχνότερα από οποιοσδήποτε άλλες, όχι επειδή κατανοούνται ως καλύτερες ή ποιοτικότερες (Griffiths and King, 2008, Saiti and Prokopiadou, 2008), αλλά επειδή εξυπηρετούν από κάθε άποψη (χρόνου, ευκολίας, πρόσβασης). Παράλληλα, η μεγάλη πλειοψηφία των σπουδαστών φαίνεται να αναζητά πληροφορίες online μέσω μιας μόνο μηχανής αναζήτησης γενικής χρήσης, κυρίως αυτή της εταιρίας Google επειδή είναι «εύκολη, γρήγορη και δίνει πάντα κάποια αποτελέσματα» (Bougatzeli *et al*, 2015; Brindesi *et al*, 2013).

2. Μεθοδολογικό Πλαίσιο

Οι διαπιστώσεις της θεωρητικής και ερευνητικής βιβλιογραφίας που παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα αποτέλεσαν το θεμέλιο πάνω στο οποίο βασίσθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης που περιγράφεται εδώ. Τα ερωτήματα αυτά ήταν τα εξής:

- Ποιες είναι οι πρακτικές αναζήτησης και οι πηγές αναζήτησης πληροφοριών που επιλέγουν μεταπτυχιακοί και διδακτορικοί φοιτητές για να ικανοποιήσουν τις ακαδημαϊκές πληροφοριακές τους ανάγκες;
- Υπάρχουν διαφορές μεταξύ των πρακτικών και των επιλογών που υιοθετούν οι μεταπτυχιακοί φοιτητές και οι υποψήφιοι διδάκτορες;
- Ποια είναι η επίδραση παραγόντων όπως ο τομέας σπουδών, η προηγούμενη γνώση και εμπειρία, η 'εξυπηρετικότητα' και ο χρόνος στις υιοθετούμενες πρακτικές και επιλογές των φοιτητών;

Η μελέτη που εκπονήθηκε είχε διερευνητικά χαρακτηριστικά και τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω της πραγματοποίησης ημι-δομημένων συνεντεύξεων σε στοχευμένο και σκόπιμο δείγμα μεταπτυχιακών και διδακτορικών φοιτητών. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 8 φοιτητές. Καταβλήθηκε προσπάθεια ώστε να επιλεγούν φοιτητές και φοιτήτριες από διαφορετικούς τομείς σπουδών, οι οποίοι βρίσκονταν ταυτόχρονα και σε διαφορετικό κύκλο ή/και στάδιο σπουδών. Η σύνθεση των συμμετεχόντων είχε ως εξής:

- Τέσσερις (4) από τους συμμετέχοντες ήταν μεταπτυχιακοί και τέσσερις (4) ήταν υποψήφιοι διδάκτορες.
- Πέντε φοιτητές (5) προέρχονταν από τον χώρο των Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών (Επιστήμες της Αγωγής, Θεολογία) και τρεις (3) από τις 'Θετικές' και Τεχνολογικές Επιστήμες (Βιολογία, Χημεία-Ιατρική, Μηχανική).

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τον Ιούνιο του 2015 στη βάση συγκεκριμένης και προαποφασισμένης θεματολογίας με φυσική παρουσία των συμμετεχόντων. Η διάρκεια κάθε συνέντευξης ήταν περίπου 30 λεπτά και οι συζητήσεις με τους φοιτητές καταγράφηκαν ηχητικά. Η θεματολογία των συζητήσεων περιστράφηκε γύρω από τους άξονες στους οποίους παρέπεμπαν τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης. Κατά συνέπεια και πέρα από την συλλογή πληροφοριών για το γενικότερο προφίλ των σπουδαστών, το περιεχόμενο των συνεντεύξεων εστίασε στις πηγές αναζήτησης πληροφοριών που αξιοποιούνται συχνότερα, στις ευρύτερες πρακτικές αναζήτησης που υιοθετούνται και σε μία σειρά από καίριους παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάζουν τις πρακτικές και να διαμορφώνουν τις επιλογές τους, όπως η ευκολία και η ταχύτητα πρόσβασης, η ευχρηστία, ο διαθέσιμος χρόνος, η αξιοπιστία, η προηγούμενη γνώση

του υπό διερεύνηση θέματος, η πρότερη κατάρτιση, εμπειρία και εξοικείωση με πηγές πληροφόρησης.

3. Τα αποτελέσματα της έρευνας

3.1. Πλαίσιο και πρακτικές αναζήτησης

Τα αποτελέσματα που αφορούσαν στις πρακτικές και επιλογές αναζήτησης των σπουδαστών ανέδειξαν μια σειρά από ομοιότητες αλλά και σημαντικές διαφοροποιήσεις. Τόσο οι μεταπτυχιακοί όσο και οι διδακτορικοί φοιτητές ανέφεραν το διαδίκτυο με τις υπηρεσίες του ως το κυριότερο και σημαντικότερο μέσο πρόσβασης και αναζήτησης πληροφοριών. Με εξαίρεση μία μόνο μεταπτυχιακή φοιτήτρια, η οποία λόγω του αντικειμένου των σπουδών της εργαζόταν κυρίως με έντυπες πηγές και συγγράμματα, όλοι οι υπόλοιποι φοιτητές χρησιμοποιούσαν συστηματικά και σχεδόν αποκλειστικά το διαδίκτυο για να πραγματοποιούν αναζητήσεις σχετικές με τα ακαδημαϊκά τους ενδιαφέροντα και τις υποχρεώσεις.

«Όχι, όχι δεν πηγαίνω στη βιβλιοθήκη. Η αλήθεια είναι ότι δεν χρησιμοποιούμε σχεδόν καθόλου έντυπο υλικό, δε θα ανατρέξουμε σε κάποια βιβλιογραφική πηγή συνήθως... Ναι, χρησιμοποιώ πολύ το διαδίκτυο στην καθημερινότητά μου. Θεωρώ πλέον όλοι μας. Χρειάζεται, δεν το συζητώ. Οι πληροφορίες που παρέχει το διαδίκτυο δεν μπορούν να βρεθούν πουθενά αλλού, σε καμία βιβλιοθήκη στον κόσμο, θεωρώ»

Η συχνότητα των διαδικτυακών αναζητήσεων διέφερε κατά περίπτωση και κυμαινόταν αναλόγως των εκάστοτε συνθηκών και των ειδικών πληροφοριακών αναγκών των φοιτητών. Ωστόσο όλοι δήλωσαν ότι πραγματοποιούσαν διαδικτυακή αναζήτηση για ακαδημαϊκούς σκοπούς τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, με την πλειοψηφία να αναφέρει 2-3 φορές την εβδομάδα. Επιπρόσθετα και σε ότι αφορά στις συνθήκες αναζήτησης, όλοι οι συμμετέχοντες προτιμούν να αναζητούν πληροφορίες στον προσωπικό τους χώρο (στο σπίτι ή στο γραφείο) με τον προσωπικό τους υπολογιστή. Για τις ανάγκες της 'κατ' οίκον' αναζήτησης οι φοιτητές συχνά διαθέτουν σύνδεση απομακρυσμένης επιφάνειας ή σύνδεση μέσω εικονικού ιδιωτικού δικτύου (VPN- Virtual Private Network) ή ειδικούς κωδικούς για πρόσβαση σε βιβλιοθήκες. Μονάχα η μεταπτυχιακή φοιτήτρια, της οποίας η έρευνα βασίζεται σε έντυπα συγγράμματα, προτιμά το φυσικό χώρο της βιβλιοθήκης για να πραγματοποιεί αναζητήσεις και δεν διαθέτει ειδική σύνδεση. Σε κάθε περίπτωση πάντως, και ανεξαρτήτως των τεχνολογικών λύσεων που οι σπουδαστές αξιοποιούν, η αναζήτηση σε προσωπικό χώρο με προσωπικά εργαλεία και με προσωπικό ρυθμό, παρέχει ευελιξία ως προς τον χρόνο και τη διάρκεια αναζήτησης και τους προσφέρει ευκολία, άνεση και εξοικονόμηση χρημάτων σε επίπεδο πρόσβασης.

«Λόγω του ότι εργάζομαι αρκετές ώρες μπορώ και ψάχνω όταν είμαι στο σπίτι [...] και πολλές φορές όταν έχω χρόνο ψάχνω και από το γραφείο γιατί έχω και VPN στο γραφείο»

«Ναι, ναι με βολεύει εδώ πέρα πάρα πολύ και όταν έκανα στην Ξάνθη το μεταπτυχιακό έμπαινα από εδώ μέσω VPN στο Δημοκρίτειο πανεπιστήμιο [...]. Για να βρω επιστημονικά άρθρα μπαίνω μέσω vrn στο scopus, γιατί τα πανεπιστήμια πληρώνουν γι αυτό, δεν μπορείς να μπεις από τον προσωπικό σου λογαριασμό. Μπορείς βασικά, αλλά πρέπει να πληρώσεις κάποια συνδρομή, αλλά επειδή είναι ακριβά δεν το κάνω, μπαίνω μέσω VPN».

Αναφορικά με τις προτιμώμενες πηγές αναζήτησης πληροφοριών, όλοι οι συμμετέχοντες με εξαίρεση έναν διδακτορικό φοιτητή, κατέδειξαν το Google ή το Google Scholar ως μία από τις μηχανές αναζήτησης που χρησιμοποιούν για ακαδημαϊκούς σκοπούς, είτε ως πρωταρχική είτε ως δευτερεύουσα. Αυτή ήταν και η μόνη γενική μηχανή αναζήτησης που αναφέρθηκε στις συνεντεύξεις. Επιπλέον, οι φοιτητές αναφέρθηκαν στους ιστοχώρους και τους συνιστώμενους υπερσυνδέσμους των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών, στην αξιοποίηση εξειδικευμένων πληροφοριακών βάσεων δεδομένων όπως, το Pubmed ή το Scopus και διαδικτυακών πυλών, όπως το HEAL – Link (Σύνδεσμος Κοινοπραξίας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών). Πιο συγκεκριμένα, οι μεταπτυχιακοί φοιτητές χρησιμοποιούσαν κυρίως το Google ή το Google Scholar ως την πρωταρχική πηγή αναζήτησης πληροφοριών και ως δευτερεύουσα τον ιστότοπο της βιβλιοθήκης του πανεπιστημίου. Μόνο ένας μεταπτυχιακός φοιτητής προερχόμενος από τον χώρο των θετικών επιστημών ανέφερε το Pubmed, μία εξειδικευμένη βάση δεδομένων πάνω σε θέματα βιοεπιστημών, που αποτελεί και το αντικείμενο ενασχόλησης του συγκεκριμένου σπουδαστή.

«η μηχανή αναζήτησης που χρησιμοποιούσα ήταν το Google, καθαρά το Google»

«Νομίζω της Pubmed κυρίως. Περισσότερο από αυτήν τη βάση δεδομένων που έχει άρθρα. Αν και, αν και πολλές φορές ξεκινάμε με Google scholar να πω την αλήθεια που βγάζει έτσι κι αλλιώς κάποια άρθρα»

«βάζω στο google κάποιες λέξεις – κλειδιά συνήθως, ότι χρειάζομαι δηλαδή, και μου βγάζει κάποια άρθρα και κάποια σχετικά βιβλία»

Αντίθετα, οι διδακτορικοί φοιτητές κατέδειξαν ως πρωταρχικές πηγές αναζήτησης συγκεκριμένες και εξειδικευμένες πληροφοριακές βάσεις δεδομένων. Οι υποψήφιοι διδάκτορες των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν κυρίως το HEAL-Link, ενώ αυτοί των θετικών επιστημών τις Pubmed, Scopus και Elsevier. Ως συμπληρωματική πηγή ανεύρεσης πληροφοριών, οι διδακτορικοί φοιτητές

ανέφεραν τα Google Scholar και Google. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι υποψήφιοι διδάκτορες έκαναν χρήση των Google και Google Scholar σε περιπτώσεις κατά τις οποίες το θέμα της αναζήτησης θεωρούνταν λιγότερο σημαντικό ή όταν η αναζήτηση ήταν στοχευμένη και συγκεκριμενοποιημένη.

«Η κυριότερη βάση δεδομένων που χρησιμοποιούμε είναι η Pubmed η οποία βρίσκεται στη σελίδα NCBI, οπότε η κύρια κύρια πηγή είναι η Pubmed. Άλλες πηγές που χρησιμοποιούμε, βάσεις δεδομένων δηλαδή, είναι το SCOPUS, το Elsevier και το ChooseWise το οποίο τώρα πρέπει να έχει κλείσει πια».

«Τις περισσότερες φορές καταφεύγω στο HEAL-Link... πολλές φορές για να μην μπω στη διαδικασία του HEAL-Link, χρησιμοποιώ το Google Scholar. Αυτό βέβαια .. με την προϋπόθεση ότι θα ξέρω τον τίτλο του περιοδικού και το όνομα του άρθρου.»

«ένα 80 με 90 % από αυτά που ψάχνω είναι μέσα στο SCOPUS, είναι μέσω VPN.. ένα άλλο 10 με 20 % μπορεί να είναι μέσω Google, τα οποία μπορείς να τα βρεις και δωρεάν τα άρθρα αυτά.»

Σε σχέση με τις υιοθετούμενες στρατηγικές αναζήτησης, φαίνεται πως αυτές έχουν ιδιουσυγκρασιακά χαρακτηριστικά, και διαφοροποιούνται με γνώμονα το θέμα, το πλαίσιο, τις εκάστοτε απαιτήσεις και άλλους κρίσιμους παράγοντες. Παρ' όλα αυτά η συνηθέστερη πορεία αναζήτησης έχει ως σημείο εκκίνησης την διατύπωση ενός ή περισσότερων λέξεων-κλειδιών και την αναζήτηση με βάση αυτά καταρχήν στις επιλεγμένες πρωταρχικές πηγές ανεύρεσης πληροφοριών. Αναλόγως της ποσότητας και της συνάφειας των αποτελεσμάτων ακολουθεί διερεύνηση πιθανόν και σε δευτερεύουσες πηγές. Η αρχική αυτή διαδικασία καταλήγει συνήθως στη συλλογή μιας ποσότητας λημμάτων τα οποία θα πρέπει να μελετηθούν ώστε να διαπιστωθεί αν περιέχουν αρκετές, πρόσφατες και συναφείς με το υπό επεξεργασία θέμα πληροφορίες. Ο δεύτερος κύκλος αναζήτησης, ξεκινά σε αυτή περίπτωση τη φάση και περιλαμβάνει την πραγματοποίηση συμπληρωματικών αναζητήσεων. Όλοι οι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα ανέφεραν ότι πραγματοποιούν συμπληρωματικές αναζητήσεις, οι οποίες όμως δεν συνίστανται στην επανάληψη των ενεργειών του πρώτου κύκλου με διαφοροποιημένες τεχνικές.

«απ' την άλλη θα συνεχίσω να ψάχνω από τις αναφορές που υπάρχουν στο κάθε άρθρο. Δηλαδή, κάθε άρθρο ερευνητικό έχει από κάτω πολλές αναφορές, μπορεί να έχει και 100 και 150 αναφορές. Επομένως, ανάλογα με το κομμάτι το οποίο με ενδιαφέρει περισσότερο θα ανατρέξω στην αντίστοιχη πηγή και θα ψάξω εκείνο το άρθρο κατευθείαν, μέσω της Pubmed»

Όπως επισήμαναν οι περισσότεροι σπουδαστές, οι συμπληρωματικές τους αναζητήσεις επικεντρώνονται στην αλυσιδωτή διασύνδεση παραπομπών (citation chaining or citation chasing). Με άλλα λόγια χρησιμοποιούν ως βάση ένα άρθρο ή μία μελέτη και εστιάζουν στην ανεύρεση των δευτερογενών πηγών και των βιβλιογραφικών παραπομπών που αυτό περιλαμβάνει.

3.2. Σημαντικοί και αποφασιστικοί παράγοντες επιρροής

Στην θεωρητική και ερευνητική βιβλιογραφία περί πληροφοριακής συμπεριφοράς, αρκετοί είναι οι παράγοντες που έχουν επισημανθεί ως κρίσιμοι και αποφασιστικοί για τη διαμόρφωση των πρακτικών και επιλογών αναζήτησης επιμέρους ομάδων των πολιτών. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας φαίνεται να επιβεβαιώνουν τη συμβολή τουλάχιστον ορισμένων από αυτούς. Πιο συγκεκριμένα, η ταχύτητα ανταπόκρισης μιας πηγής αναζήτησης πληροφοριών σε ένα δεδομένο αίτημα αναζήτησης, η ευκολία πρόσβασης του χρήστη στην εν λόγω πηγή και στα αποτελέσματά της, η ποσότητα, η ποικιλία, το φιλτράρισμα και η επιλογή παρουσίασης των αποτελεσμάτων αναζήτησης που μπορεί να επιστρέψει μία πηγή αποτελούν συνδυαστικά ένα σύμπλεγμα παραγόντων που θα μπορούσαν να συσχετισθούν με την παράμετρο της «βολικότητας» ή «εξυπηρετητικότητας». Έτσι οι περισσότεροι σπουδαστές, και κυρίως οι μεταπτυχιακοί, προέταξαν την ευκολία, την ταχύτητα απόδοσης αποτελεσμάτων, την εξοικονόμηση χρόνου και τις αυξημένες δυνατότητες προχωρημένης αναζήτησης ως βασικούς λόγους των επιλογών τους σε επίπεδο πηγών αναζήτησης πληροφοριών.

«(με το Google Scholar) μπορείς να επιλέξεις κιόλας αν θες να σου βγάλει πρώτα τα πιο πρόσφατα, τα πιο παλιά, και σε οδηγεί και σε άλλες βάσεις δεδομένων, σε οδηγεί σε άλλες βιβλιοθήκες με άρθρα που δημοσιεύονται ... η αλήθεια είναι ότι το Google Scholar είναι μεγάλο, πολύ βοηθητικό, γιατί σε παραπέμπει το ίδιο σε διαφορετικές πηγές. Οπότε, καλύπτει σε μεγάλο βαθμό»

«και γλυτώνω ε... πολύ χρόνο στο ε... να αναζητήσω τα άρθρα μ... με λέξεις κλειδιά. Ενώ... εννοώ ότι δηλαδή στο Google scholar ε... πατώντας κατευθείαν τον τίτλο που θέλω ε... μου βγάζει τα άρθρα ε... τα σχετικά άρθρα»

«...μπορείς να έχεις λογαριασμό στο Pubmed και όταν περιμένεις να δεις όλες τις νέες εξελίξεις γύρω από ένα θέμα, αντί να μπαίνεις κάθε μέρα και να κοιτάς μήπως έχει βγει κάτι καινούριο, μπορείς να το ρυθμίσεις ώστε αυτό να σε ειδοποιήσει ότι έχει βγει κάτι καινούριο»

Αναφορικά με την αποτελεσματικότητα των επιλογών τους, οι μεταπτυχιακοί φοιτητές έδιναν προτεραιότητα στην ποσότητα, τη συνάφεια και την επικαιρότητα

των αποτελεσμάτων αναζήτησης. Κανείς δεν αναφέρθηκε στην αξιοπιστία της μηχανής αναζήτησης ως βασικού λόγου επιλογής της. Από την άλλη μεριά, οι υποψήφιοι διδάκτορες δεν είχαν μία ενιαία στάση απέναντι στο ίδιο κριτήριο επιλογής. Ωστόσο στις αναφορές τους περί αξιοπιστίας είναι εμφανές ότι αξιολογούν την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων αναζήτησης, ακόμα και όταν δεν βασίζονται σε αυτήν την επιλογή της μηχανής αναζήτησης που χρησιμοποιούν.

«σε βιβλιοθήκες και σε ηλεκτρονικά περιοδικά βγαίνουν αυτά τα οποία δεν είναι πάντα άξια λόγου άρα πρέπει να βλέπουμε τον συγγραφέα, ημερομηνία ή μπορεί να είναι άξια λόγου αλλά να είναι παλιά εεε... άρα και στη μηχανή αναζήτησης που θα ψάξω πάλι υπάρχουν κάποια π.χ 10 παράγοντες τους οποίους πρέπει να λάβω υπόψη ότι πληροί το άρθρο που βρίσκω.»

«γιατί είναι αξιόπιστη πηγή πληροφοριών και έχει αξιόπιστα άρθρα μέσα»

Κατά συνέπεια, οι υποψήφιοι διδάκτορες δεν φαίνεται να επιλέγουν πηγές πληροφόρησης μόνο με βάση τη συνάφεια, αλλά αξιολογούν το περιεχόμενό τους με βάση συγκεκριμένα κριτήρια αξιοπιστίας.

Εξίσου σημαντικός παράγοντας επιρροής φαίνεται πως είναι η προηγούμενη ενημέρωση, κατάρτιση και εμπειρία των σπουδαστών σε σχέση με τη διαδικασία της ακαδημαϊκής αναζήτησης πληροφοριών. Οι περισσότεροι σπουδαστές ανέφεραν ότι είχαν παρακολουθήσει σεμινάρια ή ειδικά μαθήματα στη σχολή τους σχετικά με τη λειτουργία και τη χρήση διαφόρων μηχανών αναζήτησης, αλλά και του ιστοχώρου της πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης.

«Είχε έρθει ένα παιδί από τη βιβλιοθήκη και μας είχε δείξει πώς να χρησιμοποιούμε τον ιστοχώρο της βιβλιοθήκης και όσες μηχανές υπήρχανε μέσα, το HEAL-Link και δεν ξέρω εγώ πόσες άλλες.»

«γενικά είχαμε κάνει κάποια μαθήματα για αναζήτηση βιβλιογραφίας, τα οποία με βοήθησαν αρκετά στο να κατατοπιστώ σε ποιες βάσεις θα απευθυνθώ»

Η επίδραση αυτών των σεμιναρίων στις πρακτικές και τις επιλογές των φοιτητών ήταν εμφανής, καθώς οι δευτερογενείς πηγές αναζήτησης που αναφέρθηκαν από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές συσχετιζόνταν με το περιεχόμενο των μαθημάτων που είχαν παρακολουθήσει. Με παρόμοιο τρόπο, οι διδακτορικοί φοιτητές ανέφεραν σαφώς ότι τα σεμινάρια που είχαν παρακολουθήσει, τους βοήθησαν με την επιλογή των μηχανών αναζήτησης και των βάσεων δεδομένων στις οποίες απευθύνονταν για την ανεύρεση πληροφοριών. Παράλληλα, αξιοσημείωτη ήταν και η επισήμανση

αρκετών φοιτητών για την επιρροή των ‘σημαντικών άλλων’ στη διαμόρφωση των πρακτικών και των επιλογών τους.

«Εμάς αυτός που μας μίλησε για το scorpus και μας είπε ότι είναι η καλύτερη μηχανή και λοιπά είναι ο (όνομα καθηγητή)»

Οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, πιο έμπειροι φοιτητές, φίλοι και συνεργάτες ενδέχεται να προτείνουν, να κατευθύνουν και να προσφέρουν σχετική, αξιόπιστη και αποφασιστική πληροφόρηση που να ανακατευθύνει τις πρακτικές αναζήτησης των σπουδαστών.

Αναφορικά με την πρότερη γνώση του υπό επεξεργασία θέματος και της επίδρασής της στην διαδικασία αναζήτησης των σπουδαστών, όλοι οι συμμετέχοντες αποδέχθηκαν τη σημαντικότητά της σε σχέση με τον φόρτο εργασίας και την ποιότητα της αναζήτησης.

«Σίγουρα έχει σημασία αν γνωρίζω το θέμα ... Θα ακολουθήσω θεωρώ την ίδια στρατηγική (αναζήτησης πληροφοριών)»

«Στην περίπτωση που δεν το ξέρω μπορεί να αρχίσω διαφορετικά. Δηλαδή να διαβάσω πρώτα σε βιβλία, να διαβάσω πρώτα.. εεε...μέχρι και στη Wikipedia ας πούμε, που τα λένε εκλαϊκευμένα και απλά, να πάρω τα βασικά, να αρχίσω να καταλαβαίνω και μπορεί μετά να κάνω τις αναζητήσεις. Για να μην την κάνω λάθος την αναζήτηση.»

Ενώ, όμως, όλοι αναγνώρισαν ότι προκύπτουν μεγαλύτερες δυσκολίες στην αναζήτηση πηγών όταν ερευνούν ένα καινούριο θέμα, η στρατηγική αναζήτησης πληροφοριών που θα αξιοποιούσαν δεν θα διαφοροποιούνταν σημαντικά. Μονάχα μία διδακτορική φοιτήτρια δήλωσε ότι θα διαφοροποιήσει τη στρατηγική της για να αποκτήσει πρώτα μια γενική εποπτεία/ιδέα του θέματός και στη συνέχεια να διαμορφώσει τη στρατηγική της.

Τέλος, και σε ότι αφορά στο διαθέσιμο χρόνο, τόσο οι μεταπτυχιακοί όσο και οι διδακτορικοί φοιτητές υποστήριξαν ότι επιλέγουν την κύρια πηγή αναζήτησης ανεξάρτητα από το εάν έχουν λιγότερο ή περισσότερο χρόνο στη διάθεσή τους για να ολοκληρώσουν μια εργασία. Ωστόσο, διαφοροποιείται μερικώς ο τρόπος με τον οποίο διενεργούν τις αναζητήσεις.

«Την ίδια κατά βάση, απλώς θα μεγαλώσω σίγουρα το εύρος της πληροφορίας που θα χρησιμοποιήσω στην εργασία και περισσότερος χρόνος για να την αξιοποιήσω. Δηλαδή ορισμένα κομμάτια τα οποία ίσως θα τα απέρριπτα, ή τέλος πάντων θα θεωρούσα ότι ξεφεύγουν, θα μπορούσα να τα συμπεριλάβω για να γίνει πιο μεγάλη η εργασία.»

«Σε αυτή την περίπτωση επειδή έχω μεγαλύτερο εύρος χρόνου μπορεί να έψαχνα και στο scholar, μπορεί να έψαχνα όπως έκανα κιόλας, εε... στο site του Υπουργείου Παιδείας όπου έβρισκα τις αναφορές του ... ανά πολιτεία ας πουμε... άρα θα διεύρυνα το.. ανάλογα με το τι έχω να μελετήσω.»

Η βασική μεθοδολογία δεν επηρεάζεται από τους χρονικούς περιορισμούς, αλλά όλοι οι φοιτητές φαίνεται να αλλάζουν το εύρος της αναζήτησης που πραγματοποιούν και συνεπώς το εύρος των πληροφοριών που θα συμπεριλάβουν στην εργασία τους.

4. Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η μελέτη των πρακτικών αναζήτησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών φοιτητών, ιδιαίτερα η διερεύνηση των πηγών αναζήτησης πληροφοριών που επιλέγουν και των παραγόντων που ενδέχεται να επηρεάζουν αυτές τις επιλογές. Η εμπειρική μελέτη που εκπονήθηκε για την ικανοποίηση του σκοπού αυτού, αν και ήταν μικρής έκτασης, με περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων και έντονα ποιοτικά χαρακτηριστικά, εντούτοις φαίνεται να καταλήγει σε συμπεράσματα που επιβεβαιώνονται από τη σχετική ερευνητική βιβλιογραφία. Όπως σε άλλες έρευνες (Saiti and Prokopiadou, 2008, Earp, 2008, Vezzosi, 2009, Korobili et al, 2011a, Catalano, 2013, Brindesi et al, 2013), έτσι και σε αυτή, η διαδικασία αναζήτησης πηγών πληροφόρησης ξεκινά από το διαδίκτυο. Παράλληλα η πρόσβαση και η διερεύνηση των διαδικτυακών πηγών πληροφόρησης και ανεύρεσης πληροφοριών πραγματοποιείται σχεδόν πάντα από απόσταση, σε εβδομαδιαία κυρίως βάση, σε προσωπικό χώρο και με έναν προσωπικό υπολογιστή, (Research Information Network, 2011, Connaway et al, 2011, Catalano, 2013). Σε σχέση με τις προτιμώμενες πηγές αναζήτησης πληροφοριών, οι μεταπτυχιακοί φοιτητές αναφέρθηκαν στους ιστοχώρους των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών, ενώ οι υποψήφιοι διδάκτορες σε εξειδικευμένες βάσεις δεδομένων, όπως το Pubmed και το Scopus και σε διαδικτυακές πύλες, όπως το HEAL – Link . Ωστόσο όλοι και όλες επισήμαναν την αξιοποίηση των μηχανών αναζήτησης γενικής χρήσης Google και Google Scholar, είτε ως πρωταρχικών (μεταπτυχιακοί φοιτητές) είτε ως δευτερευουσών (διδακτορικοί φοιτητές) επιλογών αναζήτησης. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζουν συνάφεια με τα συμπεράσματα άλλων μελετών σύμφωνα με τα οποία οι μεταπτυχιακοί φοιτητές υιοθετούν πιο γενικές και λιγότερο επεξεργασμένες πρακτικές αναζήτησης, ενώ οι διδακτορικοί αξιοποιούν περισσότερο εξειδικευμένες πηγές αναζήτησης, πολύ συχνά εστιασμένες και στοχευμένες στα ιδιαίτερα ερευνητικά τους ενδιαφέροντα (Earp, 2008, Vezzosi, 2009, Catalano, 2013). Από την άλλη μεριά, η επικράτηση της γενικής μηχανής αναζήτησης Google ως κύριας επιλογής στις πρακτικές αναζήτησης των φοιτητών, η οποία εμφανίζεται και στα συμπεράσματα άλλων πρόσφατων ερευνών (Barrett, 2005, Rowley

and Urquhart, 2007, Connaway *et al*, 2011, Brindesi *et al*, 2013), αποτελεί γεγονός που πιθανότατα συσχετίζεται με την παράμετρο της «βολικότητας» ή «εξυπηρετικότητας». Το αξίωμα της 'λιγότερης δυνατής προσπάθειας' φαίνεται να διαπερνά τις επικρατούσες πρακτικές αναζήτησης (Liu and Ye Yang, 2004). Οι άνθρωποι συχνά δεν έχουν ούτε την υπομονή, ούτε και τον χρόνο να πλοηγηθούν σε διαφορετικές κάθε φορά λίστες και ομαδοποιήσεις του περιεχομένου των βιβλιοθηκών, να εξοικειωθούν με διαφορετικά συστήματα αναζήτησης και να επεξεργαστούν τις διαφορετικές ευρετηριάσεις και παρουσιάσεις περιλήψεων ποικίλων εξειδικευμένων βάσεων δεδομένων (Connaway and Dickey, 2010). Αντίθετα, προτιμούν εκείνες τις μηχανές αναζήτησης που τους προσφέρουν αδιάλειπτη, εύκολη και από απόσταση, ολοκληρωτική και ταυτόχρονη πρόσβαση σε πολλαπλές και δωρεάν πηγές πληροφόρησης, που διαθέτουν ένα μόνο, εύχρηστο και εύληπτο σύστημα αναζήτησης και στις οποίες τα αποτελέσματα μιας αναζήτησης αποδίδονται ταχύτατα, είναι 'ικανοποιητικά' και χρήσιμα και μπορούν να παραμετροποιηθούν. Στην παρούσα έρευνα οι συμμετέχοντες ανεξαρτήτως κύκλου σπουδών και κατεύθυνσης ανέδειξαν την ευκολία πρόσβασης, την ευκολία χειρισμού, την εξοικονόμηση χρόνου, την ποικιλία των αποτελεσμάτων αναζήτησης και τη δυνατότητα πραγματοποίησης μιας απλής αναζήτησης που δεν απαιτεί ειδικές δεξιότητες ως αποφασιστικούς λόγους για τις επιλογές τους σε επίπεδο πηγών αναζήτησης. Τα κριτήρια αυτά ωθούν πολλές φορές τους φοιτητές στη χρήση «εύκολων» μηχανών αναζήτησης γενικού ενδιαφέροντος, και συνεπώς στην 'θυσία' της ποιότητας, της αξιοπιστίας και της συνάφειας του περιεχομένου έναντι της 'βολικότητας' και της 'εξυπηρετικότητας' (Connaway *et al*, 2011). Τα ζητήματα αξιοπιστίας των αποτελεσμάτων αναζήτησης μιας μηχανής σχολιάστηκαν από τους διδακτορικούς φοιτητές της παρούσας έρευνας. Σε αντίθεση με τους μεταπτυχιακούς φοιτητές, οι οποίοι θεωρούσαν σχετικώς αξιόπιστα όλα όσα βρίσκουν, οι υποψήφιοι διδάκτορες ανέφεραν ότι δίνουν προτεραιότητα στο ζήτημα της αξιοπιστίας των πηγών πληροφόρησης και ότι αξιολογούν οι ίδιοι τις πηγές που ανακαλούν από το διαδίκτυο πριν τις χρησιμοποιήσουν. Ωστόσο κανείς δεν φαίνεται να αποδίδει προτεραιότητα στην αξιοπιστία της ίδιας της μηχανής αναζήτησης που κάθε φορά επιλέγεται προς χρήση. Η δεύτερη πιο σημαντική παράμετρος επιλογής μιας πηγής αναζήτησης μετά τη 'βολικότητά' της, φαίνεται πως σχετίζεται με την πρότερη ενημέρωση, κατάρτιση και εμπειρία του χρήστη. Στην έρευνα που περιγράφεται εδώ, τόσο οι μεταπτυχιακοί όσο και οι διδακτορικοί φοιτητές χρησιμοποιούσαν τις μηχανές και τις βάσεις δεδομένων που τους είχαν προταθεί από κάποιον «σημαντικό άλλο» (πανεπιστημιακό δάσκαλο ή έμπειρο συμφοιτητή) ή είχαν εξοικειωθεί με αυτές μέσω κάποιου σεμιναρίου ή σχετικού μαθήματος ή τις γνώριζαν ήδη από διαρκή προσωπική ενασχόληση. Η πρακτική αυτή προφανώς συνδέεται με την εξοικείωση και την κατανόηση του τρόπου λειτουργίας που αναπτύσσει κανείς με μια μηχανή αναζήτησης μέσω της χρήσης της, με την σημαντική συμβολή των σεμιναρίων περί αναζήτησης

ακαδημαϊκών πηγών πληροφόρησης, καθώς και με το γεγονός ότι η μηχανή αναζήτησης που συστήνεται από άτομα κύρους αποπνέει αξιοπιστία. Παρόμοια είναι και τα συμπεράσματα άλλων σχετικών ερευνών, σύμφωνα με τα οποία η προγενέστερη εμπειρία στη χρήση μιας πηγής αναζήτησης (Khosrowjerdi and Iranshahi, 2011), όπως και η κατάρτιση και ενημέρωση των φοιτητών γύρω από ζητήματα πληροφοριακού γραμματισμού επιδρούν σημαντικά στις επιλογές και διαμορφώνουν τις πρακτικές τους (Long and Shrikhand, 2007). Αντίστοιχα, οι προτροπές και οι συμβουλές προσώπων ισχύος στο επιστημονικό πεδίο στο οποίο εργάζεται ο φοιτητής συνήθως λαμβάνονται υπόψη και επηρεάζουν τις στρατηγικές αναζήτησής του (Catalano, 2013). Ο τρίτος σημαντικός παράγοντας επιρροής που αναδείχθηκε στο πλαίσιο της έρευνας αυτής, και ο οποίος επίσης αναφέρεται ευρύτατα σε σχετικές έρευνες (Saiti and Prokopiadou, 2008, Catalano, 2013), είναι η κατεύθυνση ή ο τομέας σπουδών των φοιτητών. Το επιστημονικό πεδίο των συμμετεχόντων φάνηκε να επιδρά στις προτιμώμενες επιλογές αναζήτησής τους. Οι φοιτητές θετικών/τεχνολογικών επιστημών χρησιμοποιούν εξειδικευμένες στις επιστήμες τους βάσεις δεδομένων. Αντίθετα, οι φοιτητές ανθρωπιστικών/κοινωνικών επιστημών προτιμούν την πύλη HEAL-link, που αποτελεί κοινοπραξία των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, καθώς και τους ιστόχους των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών. Σύμφωνα με τα πορίσματα των σχετικών με το θέμα μελετών, οι φοιτητές θετικών, φυσικών ή/και τεχνολογικών επιστημών δείχνουν προδιάθεση να αξιοποιούν εξειδικευμένα περιοδικά και συγκεκριμένες βάσεις δεδομένων, εστιασμένες στο πεδίο μελέτης τους (Vezzosi, 2009). Αντίστροφα, οι φοιτητές κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών αποδίδουν έμφαση στη χρήση πιο γενικών πηγών αναζήτησης και βάσεων δεδομένων με διεπιστημονικά χαρακτηριστικά (Penner, 2009). Παράλληλα, είναι περισσότερο πιθανό οι τελευταίοι να εργάζονται λιγότερο από άλλους με διαδικτυακές ή ηλεκτρονικές πηγές αναζήτησης και πληροφόρησης, ιδιαίτερα εκείνοι οι οποίοι διερευνούν αρχαιακό υλικό ή ειδικές μορφές πληροφόρησης (Ge, 2010; Catalano, 2013).

Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής σε συνάφεια και με τα πορίσματα προγενέστερων σχετικών ερευνών, αναδεικνύουν ταυτόχρονα την πολυπλοκότητα αλλά και την απλότητα της ανθρώπινης πληροφοριακής συμπεριφοράς. Αν και στο σύνολό τους οι συμμετέχοντες φοιτητές ήταν μόλις οκτώ, εντούτοις διέφεραν μεταξύ τους. Φοιτητές από διαφορετικές κατευθύνσεις σπουδών ή ειδικά επιστημονικά πεδία, σε διαφορετική φάση ή κύκλο ή έτος σπουδών, με διαφορετικές εμπειρίες, δεξιότητες και ενημέρωση αναμένεται να χρησιμοποιήσουν διαφορετικές στρατηγικές αναζήτησης και να πραγματοποιήσουν ετερόκλητες επιλογές ως προς τις προτιμώμενες πηγές αναζήτησης πληροφοριών. Ωστόσο, και παρά τις μεγάλες ή μικρές διαφοροποιήσεις και αντιθέσεις, σε ένα σημείο φαίνεται όλοι, λίγο έως πολύ, να συναντώνται. Και αυτό το σημείο δεν είναι άλλο από τη χρήση μιας συγκεκριμένης, διαδικτυακής και γενικής μηχανής αναζήτησης, αυτής του Google. Οι λόγοι που

φαίνεται να γεννούν αυτό το κοινό σημείο συνάντησης δεν είναι άλλοι από την ευκολία, την ευχρηστικότητα, την προσβασιμότητα, την εξυπηρέτηση, την εξοικονόμηση χρόνου και εν γένει την ανάγκη για απλότητα σε έναν κόσμο ολοένα και πιο περίπλοκο.

Βιβλιογραφία

- Barrett, A. (2005) The Information-Seeking Habits of Graduate Student Researchers in the Humanities. *Journal of Academic Librarianship*, 31 (2): 324-331.
- Bawden, D. & Vilar, P. (2006) Digital libraries: To meet or manage user expectations. *Aslib Proceedings: New Information Perspectives*, 58: 346-354.
- Becker, N. J. (2003). Google in perspective: understanding and enhancing student search skills. *New Review of Academic Librarianship*, 9(1), 84-99.
- Bougatzeli, E., F. Papadimitriou & M. Douka (2015) Critical search and evaluation practices of Web information resources applied by senior students in the Department of Primary Education of AUTH for the design of alternative projects in teaching language. In Grollios, G., Liambas, A. & Pavlidis, P. (Eds.), *Critical Education in the Era of Crisis*, Proceedings of the IV International Conference on Critical Education pp. 85-113, <http://www.eled.auth.gr/>, accessed mm/dd/yy
- Brindesi, H., M. Monopoli & S. Kapidakis, (2013) Information seeking and searching habits of Greek physicists and astronomers: a case study of undergraduate students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 73, 785-793.
- Catalano, A. (2013) Patterns of graduate students' information seeking behavior: A meta-synthesis of the literature. *Journal of Documentation*, 69(2): 243-274.
- Chen H.L. (2009) An analysis of undergraduate students' search behaviors in an information literacy class. *Journal of Web Librarianship*, 3 (4): 333-347.
- Connaway, L. S. & T. J. Dickey (2010) The digital information seeker: report of the findings from selected OCLC, RIN and JISC user behaviour projects. <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/publications/reports/2010/digitalinformationseekerreport.pdf> (accessed 15 February 2016).
- Connaway, L.S., T. J. Dickey & L. R. Radford (2011) If it is too inconvenient I'm not going after it: Convenience as a critical factor in information-seeking behaviors. *Library & Information Science Research*, 33(3): 179-90.
- Dilevko, J. & L. Gottlieb (2002) Print Sources in an Electronic Age: A Vital Part of the Research Process for Undergraduate Students. *Journal of Academic Librarianship* 28(6): 381-392.
- Drabenstott, K.M. (2003) Do non domain experts enlist the strategies of domain experts?

- Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 54(9): 836-854.
- Earp, V. (2008) Information source preferences of education graduate students. *Behavioral and Social Sciences Librarian*, 27(2): 73-91.
- Ge, X. (2010) Information-seeking behavior in the digital age: a multidisciplinary study of academic researchers. *College and Research Libraries*, 71 (5): 435-455.
- Griffiths, J. M. & D. W. King (2008) *Interconnections: the IMLS National Study on the Use of Libraries, Museums and the Internet*. University of North Carolina at Chapel Hill, Institute of Museum and Library Services. Available at: <http://interconnectionsreport.org> (Accessed at 5 March 2016).
- Hoffmann, K., F. Antwi-Nsiah, V. Feng & M. Stanley (2008) Library research skills: a needs assessment for graduate student workshops. *Issues in Science and Technology Librarianship*, 53(Winter-Spring 2008).
- Khosrowjerdi, M. & M. Iranshahi (2011) Prior knowledge and information-seeking behavior of PhD and MA students. *Library and Information Science Research*, 33(4): 331-335.
- Korobili S., A. Malliari & S. Zapounidou (2011a) Factors that Influence Information-Seeking Behavior: The Case of Greek Graduate Students. *The Journal of Academic Librarianship*, 37(2): 155-165.
- Korobili S., A. Malliari & S. Zapounidou (2011b) Exploring the information seeking behavior of Greek graduate students: A case study set in the University of Macedonia. *The International Information & Library Review*, 43 (2): 79-91.
- Liu, Z. & Z. Ye Yang (2004) Factors influencing Distance Education graduate students' use of information sources: a user study. *The Journal of Academic Librarianship*, 30 (1): 24-35.
- Long, C. & M. M. Shrikhand (2007) Improving information-seeking behavior among business majors. *Research Strategies*, 20: 357-369.
- Penner, K. (2009) Information needs and behaviors of theology students at the International Baptist Theological Seminary. *Theological Librarianship*, 2 (2): 51-80.
- Prabha C., L. S. Connaway, L. Olszewski & L. Jenkins (2007) What is enough? Satisficing information needs. *Journal of Documentation*, 63(1): 74-89.
- Research Information Network (2011) The role of research supervisors in information literacy. Available at: www.rin.ac.uk/our-work/researcher-development-and-skills/informationhandling-training-researchers/research-superv (Accessed 16 March 2016)
- Robson, A. & L. Robinson (2013) Building on models of information behaviour: linking information seeking and communication. *Journal of documentation*, 69(2), 169-193.

- Rowley, J. & C. Urquhart (2007) Understanding student information behavior in relation to electronic information services: lessons from longitudinal monitoring and evaluation, part 1. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58 (8): 1188-1197.
- Sadler, E. and L.M. Given (2007) Affordance theory: a framework for graduate students' information behavior. *Journal of Documentation*, 63(1): 115-141.
- Saiti A. & G. Prokopiadou (2008) Post-graduate students and learning environments: users' perceptions regarding the choice of information sources. *The International Information and Library Review*, 40: 94-103.
- Savolainen R. (2006) Time as a context of information seeking. *Library & Information Science Research*, 28: 110-127.
- Valentine, B. (1993) Undergraduate research behaviour: Using focus groups to generate theory. *Journal of Academic Librarianship*, 19(5): 300-304.
- Vezzosi, M. (2009) Doctoral Students' Information Behavior - an Exploratory Study at the University of Parma (Italy). *New Library World*, 110(1-2): 65-80.
- Weiler A. (2005) Information-seeking behavior in Generation Y students: motivation, critical thinking, and learning theory. *The Journal of Academic Librarianship*, 3 (1): 46-53.
- Whitmire, E. (2002) Disciplinary differences and undergraduates' information seeking behavior. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 53(8): 631-638.
- Williamson K., V. Bernath, S. Wright & J. Sullivan (2008) Research students in the Electronic Age: Impacts of changing information behavior on information literacy needs. *Communications in Information Literacy*, 1(2): 47-63.
- Wilson, T.D. (1997) Information Behavior: An Interdisciplinary Perspective. *Information Processing and Management* 33: 551-572.
- Wilson, T.D. (1999) Exploring Models of Information Behavior: The 'Uncertainty' Project Q. *Information Processing and Management* 35: 839-849.
- Wilson, T.D. & C. Walsh (1996) *Information behaviour: An inter-disciplinary perspective: A report to the British Library R&D department on a review of the literature* (British Library R&D Report). Boston Spa, Wetherby, United Kingdom: British Library Document Supply Centre.
- Young, N. J. & M. Von Seggern (2001) General Information Seeking in Changing Times: A Focus Group Study. *Reference & User Services Quarterly*, 41(2): 159-169.